

Богдан Пилявський — каменярь зоологічних досліджень

Надія Стецула

Дрогобицький державний педагогічний університет ім. Івана Франка (Дрогобич)
e-mail: n.stetsula@gmail.com; orcid: <https://orcid.org/0000-0002-0129-7331>

STETSULA, N. Bohdan Pylyavsky, a stonemason of zoological research. — An essay on the outstanding researcher of the vertebrate fauna of the Carpathians and Podillia, author of 90 scientific articles, methodical manuals and textbooks, and scientific supervisor of a number of scientific topics on fauna monitoring. He studied the ecology of rodents in highlands of the Carpathians and the fauna of terrestrial vertebrates in western regions of Ukraine. The researcher developed and implemented new technical means for studying the activity of animals, methods of museification of samples. One of the developers of zoological museums of Poltava and Ternopil universities. He was the organizer of the VI Theriological School at the Golytsia Biostation (1999) and the supervisor of three dissertations.

Біографічні деталі

Богдан Романович Пилявський (1931–2010) — видатний учений-зоолог, педагог, еколог, музеолог, таксидерміст, наставник, на праці якого виховуються нові генерації, які, збагачені досвідом попередніх каменярів зоологічних досліджень.

Народився 1931 року в с. Білобожниця Чортківського району Тернопільської обл. У 1955 р. — закінчив Чернівецький університет; у 1961 р. — аспірант Львівського науково природознавчого музею АН УРСР, а у 1963 р. переведений аспірантом до Інституту зоології АН УРСР.

З 1964 р. — викладач кафедри зоології Полтавського державного педагогічного інституту; з 1974 р. — доцент кафедри зоології Тернопільського державного педагогічного інституту ім. Я. Галана; з 1982 р. до 1998 р. — завідувач кафедри зоології ТДПІ ім. Я. Галана (з 1997 р. — Тернопільський національний університет ім. В. Гнатюка); з 1988 р. по 2010 р. — науковий керівник кандидатських дисертацій. Похований у Тернополі 2010 р.

Ключові доробки в галузі теріології

Науковий шлях розпочав під час проведення польових досліджень щодо вивчення екології мишоподібних гризунів в умовах високогір'я Українських Карпат на г. Пожижевська, (1416 м над рівнем моря) Природознавчого музею АН УРСР (м. Львів) під керівництвом проф. Ф. Страутмана. Цей інтерес залишився у дослідника на довгі подальші роки.

Рис. 1. Богдан Пилявський: ліворуч — фото 1964 р., з особової справи в архіві Тернопільського університету; праворуч — з магістрантами у створеному ним Зоологічному музеї (праворуч автор нарису). Фото раніше опубліковані в нарисі про дослідника (Загороднюк 2016).

Завданням молодого вченого було з'ясувати видовий склад мишоподібних гризунів в умовах високогір'я Українських Карпат; особливості живлення полівки темної (*Microtus agrestis*) та полівки підземної (*Microtus subterranus*) і сезонних міграцій тварин. У цей час Богдан Романович продемонстрував неповторну винахідливість і творчість. З приладів гігрографа та термографа сконструював апарат для вивчення добової активності мишоподібних гризунів, що описав у відповідній публікації (Пилявський 1969). За матеріалами досліджень опубліковано серію статей (Пилявський 1964, 1970, 1976 та ін.). Результати наукових досліджень на тему живлення, активності й міграції мишоподібних гризунів у субальпійському поясі Українських Карпат узагальнено в авторефераті дисертації, захищеної 1967 р., проте і надалі продовжував ці дослідження і публікував відповідні статті, переважно з увагою до живлення й активності полівок (напр. Пилявський 1970).

Згодом приділяв увагу й іншим групам ссавців, зокрема разом з аспірантами й магістрантами вивчав живлення мишей, структуру угруповань мишовидих заповідних територій Тернопілля і Карпат, динаміку популяцій мисливських звірів Тернопілля (Пилявський *et al.* 2000) тощо.

Наукова школа Богдана Романовича знаменита підготовкою і захистом трьох кандидатів біологічних наук, у т. ч. двох у галузі теріології: Любов Шевчик «Екологія мишовидих гризунів Західного Поділля», та Надії Стецули «Екологія мишоподібних гризунів НПП «Сколівські Бескиди».

Чесноти, захоплення, суспільна робота, відзнаки

Дослідник цікавився не тільки ссавцями, але й іншими групами; напр. є стаття про знахідки й біологію ескулапового полоза на Тернопіллі (1983). На кафедрі зоології Тернопільського педагогічного інституту працював над ви-

конанням колективної теми «Зооценози долин приток Дністра Західного Поділля...», підготував довідник «Фауна хребетних Тернопільської області» (Талпош & Пилявський 1998). Загалом є автором 90 наукових статей, методичних посібників та підручників (напр.: Пилявський 2004).

Важливо відзначити керівництво Богданом Романовичем кафедри зоології та зоологічним музеєм ТПУ. Великий інтерес мав до створення зоологічних колекцій та експозицій. Один із засновників Зоологічного музею Тернопільського університету. Брав активну участь у створенні музейних експозицій у вищих Полтави й Тернополя (Загороднюк 2016). Розробив власні методи виготовлення мокрих препаратів (1970) та оригінальних підходів до вивчення анатомії й морфології, викладених ним у посібнику «Лабораторний практикум із зоології хребетних (анатомія, морфологія)» (2004).

1999 року він став організатором VI Теріологічної школи на біостанції «Голиця» (1999 р.), на якій були й доповіді, і круглі столи, і акція «Ніч кажанів», і екскурсії по горбогір'ях Голиці та до печери «Млинки», і презентація книги «Ссавці України під охороною Бернської конвенції».

Література

- Загороднюк, І. 2016. Дослідник фауни України Богдан Пилявський (1931–2010). *Праці Теріологічної Школи*, 14: 158–165.
- Пилявський, Б. Р. 1964a. Живлення полівки темної (*Microtus agrestis* L.) у високогір'ї Чорногори Українських Карпат. *Проблеми розвитку природничих і точних наук*. Вид-во Львів. ун-ту, Львів, 119–125.
- Пилявський, Б. Р. 1964b. Матеріали до вивчення добової активності полівки темної (*Microtus agrestis* L.) в умовах субальпійського поясу Чорногори Українських Карпат. *Тваринний світ західних районів України*. Наукова думка, Київ, 52–55.
- Пилявський, Б. Р. 1969. Прибор для изучения суточной активности мышевидных грызунов-землероев. *Биологические науки. Научные доклады высшей школы (Москва)*, № 9: 143–148.
- Пилявський, Б. Р. 1970. Суточная и сезонная активность подземной полевки (*Microtus subterraneus* Selys-Longch.) в высокогорье Украинских Карпат. *Вестник зоологии*, № 2: 24–27.
- Пилявський, Б. Р. 1976. Питание европейской земляной полевки в высокогорье Советских Карпат. *Вестник зоологии*, № 4: 90–92.
- Пилявський, Б. Р., О. В. Барабаш, І. О. Марушій. 2000. Динаміка чисельності ... мисливських звірів Тернопільщини. *Наукові записки. Тернопільський ДПУ. Серія Біологія*, № 3 (10): 18–21.
- Талпош, В. С., Пилявський, Б. Р. 1998. *Фауна хребетних Тернопільської області*. Навчальна книга — Богдан, Тернопіль, 1–80.

СТЕЦУЛА, Н. Богдан Пилявський — каменяр зоологічних досліджень. — Нарис про видатного дослідника фауни хребетних Карпат і Поділля, автора 90 наукових статей, методичних посібників та підручників, наукового керівника низки наукових тем з моніторингу фауни. Досліджував екологію гризунів в умовах високогір'я Карпат, фауну наземних хребетних західних регіонів України. Дослідник розробляв і впроваджував нові технічні засоби для вивчення активності тварин, методики музеєфікації зразків. Один із розбудовників зоологічних музеїв Полтавського й Тернопільського університетів. Був організатором VI Теріологічної школи на біостанції «Голиця» (1999) та керівником трьох дисертацій.